3. Конюховский П.В. Микроэкономическое моделирование банковской деятельности / П.В. Конюховский. – СПб : Питер, 2001. – 224с.
4. Кристофер М. Логистика и управление цепочками поставок / М. Кристофер. – Пер. с англ.- СПб : Питер, 2004–315с.
5. Сударев А.В. Количественная оценка кредитного риска в динамике / А.В.Сударев // Вісник Приазовського державного технічного університету: Зб. наук.пр. – Маріуполь,
6. Сударев А.В. Анализ кредитных рисков и платежеспособности предприятий / А.В.Сударев // Вісник Приазовського державного технічного університету. Зб. наук. пр.– Маріуполь, 2007.– Вип.№17.–С. 279-283.

Рецензент: М. Г. Белопольский
д-р экон. наук, проф., ГВУЗ «ПГТУ» Статья поступила 15.03.2011

УДК 330.142.222

Колодяжная Е.А.[*]

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ В ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті наведно аналіз оборотних коштів торгового підприємства, досліджена практика управління оборотними коштами в торгівельних підприемствах різних форм власності..
Ключові слова: *оборотні активи, оборотні кошти, дебіторська заборгованість, торгівля, підприємство.*

Колодяжная Е.А. *В статье дан анализ оборотных средств торгового предприятия, исследована практика управления оборотными средствами в торговых предприятиях различных форм собственности.*
Ключевые слова: *оборотные активы, оборотные средства, дебиторская задолженность, торговля, предприятие.*

K.A. Kolodyazhnaya. Research of practice of management circulating assets is in point-of-sale enterprises. *The analysis of circulating assets of point-of-sale enterprise is given in the article, practice of management circulating assets is investigational in the point-of-sale enterprises of different patterns of ownership.*
Keywords: *circulating assets, circulating assets, account receivable, trade, enterprise*

Постановка проблеми. Ефективне управління оборотними коштами дозволяє підприємству підтримувати на належному рівні ліквідність і платоспроможність. Ці показники в найбільш загальному вигляді характеризують здатність підприємства своєчасно і в повному об'ємі провести розрахунки по зобов'язаннях перед контрагентами. Заборгованість підприємства погашається різними способами, зокрема, забезпеченням такої заборгованості можуть, в принципі, виступати будь-які активи підприємства, у тому числі і необоротні. Разом з тим очевидно, що ситуація, коли частина основних коштів продається, щоб погасити короткострокову заборгованість, ненормальна. Тому, кажучи про ліквідність і платоспроможність підприємства як про характеристики його поточного фінансового стану і оцінюючи, зокрема, його потенційні можливості розплатитися з кредиторами по поточних операціях, цілком логічно зіставляти оборотні кошти і короткострокові пасиви.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо формування оборотних активів на торгових підприємствах з урахуванням особливостей галузей потребують подальшого розгляду. Дослідженню проблем організації і використання оборотних коштів присвячені праці таких економістів як С.Б. Барнгольца, І.А. Бланка, А.М. Поддерегина, О.С. Філімоненко,

[*] *ассистент, Приазовский государственный технический университет, г. Мариуполь*

О.І. Лаврушина, А.Д. Шеремета, М.М. Ямпольського і багато інших. Не дивлячись на значне число публікацій з даної тематики, окремі аспекти проблеми залишаються дискусійними.

Мета статті – аналіз та освітлення особливостей формування оборотних коштів на обласному рівні, а також на прикладі ТОВ «Каскад».

Викладання основного матеріалу. З істотної форми балансу видно, що оборотні кошти достатньо різнорідні по їх ролі в кругообігу засобів, тому, кількісна оцінка ліквідності може бути виконана з використанням активів з різною ліквідністю. Отже, залежно від того, які активи враховуються, ліквідність оцінюється за допомогою різних коефіцієнтів. Загальна ідея такої оцінки залишається незмінною і полягає в зіставленні короткострокових пасивів і активів, використовуваних для їх погашення. Короткострокові пасиви представлені зазвичай в четвертому розділі балансу «Поточні зобов'язання». Проте, їх структура не завжди береться до уваги при оцінці ліквідності і платоспроможності.

Робота підприємства в умовах ринку передбачає нормальну фінансову діяльність. При цьому враховується здатність підприємства здійснювати розрахунки за всіма видами зобов’язань: внутрішніми і зовнішніми, короткостроковими і довгостроковими. Підприємство вважається платоспроможним, якщо його мобільні активи більші, ніж довгострокові і короткострокові зобов’язання. Підприємство ліквідне, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов’язання. Таким чином, платоспроможність та ліквідність виступають проявом ефективного управління оборотними коштами підприємства. Для кількісної оцінки ефективності управління оборотними коштами можна використати їх групування за складом та видом зобов’язань, яке наводиться у фінансовому аналізі.

Ефективність управління обіговими коштами залежить в першу чергу від оцінки реального ступеня ліквідності підприємства необхідно провести аналіз ліквідності балансу. Загалом вона визначається як ступінь покриття зобов’язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкові погашення зобов’язань. Зміни ліквідності за кілька періодів дають уявлення про тенденції до зміни фінансового стану підприємства. Показники ліквідності – це одне з джерел інформації для оцінки ефективності управління оборотними коштами підприємства.

Для визначення ліквідності підприємства в цілому треба зіставити підсумки за групами активів і пасивів. У табл. 1 наведено результати аналізу ліквідності балансу ТОВ „Каскад”. Встановлено, що ефективність управління оборотними коштами негативна, бо підприємство є неліквідним як на початок, так і на кінець аналізованого періоду.

Таблиця 1

Аналіз ліквідності балансу підприємства

(тис. грн.)

Групи активів	На кінець 2009р.	На кінець 2010р.	Групи пасивів	На кінець 2009р.	На кінець 2010р.	Надлишок (+), нестача (-)	
						на кінець 2009р.	на кінець 2010р.
А1	68,1	244,2	П1	10550,1	7063,3	-10482,0	-6819,1
А2	36805,2	34926,1	П2	5589,8	4689,8	31215,4	30236,3
А3	5132,6	2865,2	П3	4579,3	4579,3	553,3	-1714,1
А4	20560,7	20664,8	П4	42147,4	42367,9	-21586,7	-21703,1
Разом	62566,6	58700,3	Разом	62566,6	58700,3	-	-

Аналіз свідчить про те, що ТОВ „Каскад” не вистачило грошових коштів для погашення найбільш термінових зобов’язань у 2009 році - 10482,0 тис. грн. , а у 2010 році - 6819,1 тис. грн.

Для оцінки здатності підприємства виконувати короткострокові зобов’язання застосовуються також показники ліквідності активів, які дають уявлення як про його платоспроможність на даний момент, так і за умовами різноманітних обставин.

Загальну оцінку платоспроможності дає коефіцієнт поточної ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні кредиторські зобов’язання забезпечуються поточними активами.

Коефіцієнт швидкої ліквідності – це проміжний коефіцієнт поточної ліквідності. Він показує яким чином частина поточних активів за мінусом запасів покриває поточні зобов’язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найжорсткішим критерієм платоспроможності, тому що показує, яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити найближчим часом.

Різні показники ліквідності важливі не тільки для керівників і фінансових працівників підприємства, але становлять інтерес і для різних споживачів аналітичної інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників; коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків; коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців і власників акцій та облігацій підприємства [1, С.109-110].

У табл. 2 та на рисунке наведено результати розрахунків за розглянутими коефіцієнтами ліквідності.

Таблиця 2

Динаміка ліквідності активів ТОВ „Каскад”

Показники	На кінець року		Відхилення за рік	Рекомендовані показники	Відхилення від норм	
	2009 рік	2010 рік			2009 рік	2010 рік
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,02	0,016	=>0,2	-0,196	-0,18
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,36	2,99	0,63	=0,8-1	+1,36	+1,99
3. Коефіцієнт поточної ліквідності	2,60	3,24	0,64	=>2	+0,6	+1,24

Як бачимо з табл. 2, на підприємстві коефіцієнти ліквідності задовольняють рекомендованим показникам, тільки коефіцієнт абсолютної ліквідності нижче рекомендованих, у 2009 р. він нижче на 0,196 від рекомендованого показника, а у 2010 р. на 0,18.

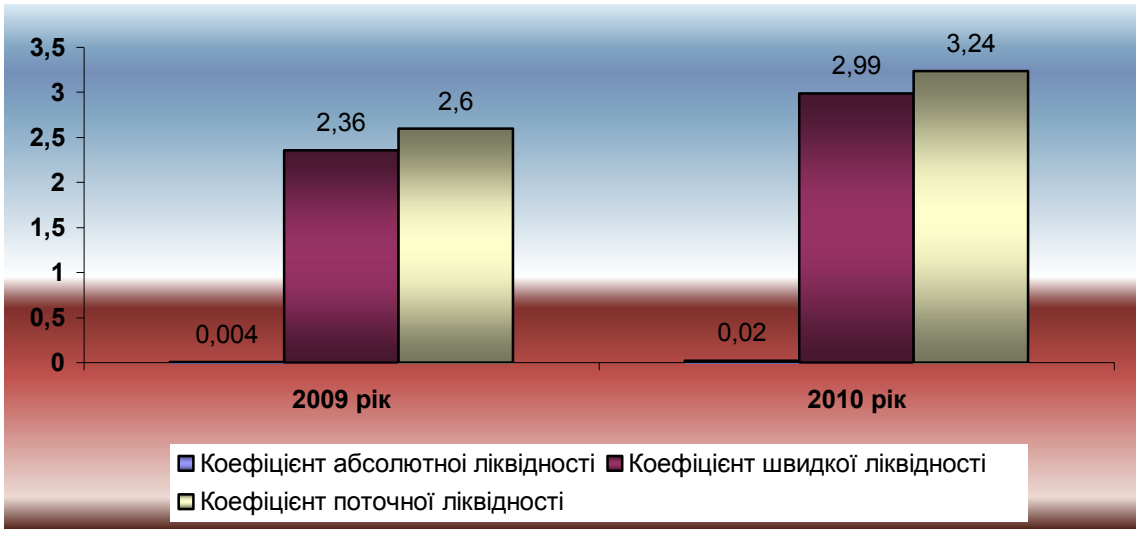

Рисунок - Показники ліквідності активів підприємства ТОВ „Каскад”

Коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився на 0,63. Коефіцієнт поточної ліквідності теж збільшився на 0,64.

Взагалі визначені показники ліквідності свідчать про досить ефективне управління оборотними коштами. Однак, співставлення результатів аналізу оборотності активів даного підприємства і показників його ліквідності, обумовлює необхідність доповнити дослідження оцінкою можливості втрати платоспроможності підприємства у перспективі. Для цього використовуються наступні коефіцієнти:

- коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл), нормативне обмеження >1.
- коефіцієнт забезпечення підприємства власними оборотними коштами (Кз), нормативне обмеження > 0,1.

За результатами дослідження встановлено, що у 2009 році Кзл досягав значення 1,36 (>1), а Кз – 0,62 (>0,1), у 2010 році – Кзл=1,72 (>1), а Кз=0,69 (>0,1). Таким чином, виконується умовне визначення структури балансу задовільною, а підприємство платоспроможним.

Ефективність управління обіговими коштами суттєво впливає на фінансову стійкість. Фінансова стійкість являє собою такий фінансовий та економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, тобто постійна у часі, а співвідношення власного і позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують цю платоспроможність.

Забезпеченість платоспроможності в часі – це процес, який прямо пов'язаний зі зміцненням фінансового стану підприємства.

У табл. 3 наведені результати оцінки фінансової стійкості ТОВ „Каскад".

Таблиця 3

Аналіз фінансової стійкості підприємства

(тис. грн.)

Показники	2009 рік	2010 рік	Відхилення (+,-)
1.Власні кошти	42147,4	42367,9	220,5
2.Необоротні активи	20560,7	20664,8	104,1
3.Власні оборотні кошти	21586,7	21703,1	116,4
4.Довгострокові зобов'язання	4579,3	4579,3	0
5.Робочий капітал	26166,0	26282,4	116,4
6.Поточні зобов'язання	15839,9	11753,1	-4086,8
7.Загальні джерела фінансування запасів	42005,9	38035,5	-3970,4
8.Запаси	3896,1	2818,1	-10782,0
9.Надлишок власних оборотних коштів (3-8)	17690,6	18885,0	1194,4
10.Надлишок робочого капіталу (5-8)	22269,9	23464,3	1194,4
11.Надлишок загальних джерел фінансування запасів (7-8)	38109,8	35217,4	-2892,4
12.Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості	+ + +	+ + +	
13.Тип фінансової ситуації	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	

Таким чином, результати аналізу, які наведені у табл. 3, показують, що підприємство ТОВ „Каскад" має абсолютну фінансову стійкість. Це означає, що усі запаси підприємства формуються за рахунок власних оборотних коштів, тобто підприємство фінансово не залежить від зовнішніх кредиторів.

Таблиця 4

Аналіз фінансового стану на основі фінансових коефіцієнтів

Показники	Рекомендовані значення	2009 рік	2010 рік	Відхилення (+,-)
1.Коефіцієнт автономії	>0,5	0,67	0,72	0,05
2.Співвідношення позикових та власних коштів	<1	0,48	0,39	-0,09
3. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	оптимальне зменшення	0,33	0,28	-0,05
4. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,2-0,5	0,53	0,57	0,04
5. Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами		5,54	7,70	2,16
6. Коефіцієнт покриття запасів		14,63	18,73	4,1
7. Коефіцієнт маневреності грошових кошт	оптимальне збільшення	0,003	0,01	0,007
8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>1	0,52	0,51	-0,01
9. Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	2,02	2,59	0,57

Оцінку ефективності управління оборотними коштами з позиції забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно доповнити системою фінансових коефіцієнтів. Вони розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу й пасиву балансу. Аналіз фінансових коефіцієнтів ринкової стійкості полягає у порівнянні їхніх значень з базисними величинами, а також у виявленні їхньої динаміки.

Розрахунок обраних коефіцієнтів відобразимо у таблиці 4. Аналіз яких свідчить про високу фінансову незалежність підприємства. Це підтверджується коефіцієнтами автономії та співвідношення позикових і власних коштів.

Значення коефіцієнта забезпечення оборотних активів власними коштами показує, що можливість перетворення активів у грошові кошти збільшилося на 0,04 і знаходиться у доступних межах. Це є ознакою збільшення можливості закріплення фінансового стану підприємства.

У той самий час при зростанні показника покриття запасів підприємства усіма можливими джерелами на 4,1 забезпечення запасів власними оборотними коштами у 2010 р. збільшилося на 2,16, тобто в 2010 р. забезпечення запасів відбувалося за рахунок власного капіталу.

Позитивним явищем для збільшення можливості закріплення фінансового стану підприємства є те, що маневреність грошових коштів в аналізованому періоді зросла з 0,003 до 0,01, тобто доля абсолютно ліквідних активів збільшилося. При збереженні такої тенденції у подальшому платоспроможність підприємства може збільшитися.

Коефіцієнт фінансової стійкості показав, що власний капітал перевищував позиковий капітал у 2,02 разів в 2009 р. і 2,59 разів в 2010 р. Таким чином, з точки зору аналізу фінансової стійкості фінансове становище даного підприємства стійке.

У процесі аналізу ефективності використання майна підприємства доцільно використовувати показники, що характеризують рентабельність роботи підприємства. Це комплексі показники, що характеризують прибутковість підприємства.

З цією метою рекомендується використовувати такі показники рентабельності, які розраховують за даними звіту про фінансові результати [4, С.130]. Розрахунок показників рентабельності відобразимо у табл. 5.

Таблиця 5

Розрахунок показників рентабельності

(тис. грн.)

Показники	2007 рік	2008 рік	Відхилення (+,-)
1.Товарооборот (Т)	139323,2	54359,3	-84963,9
2.Чистий прибуток (ЧП)	761,9	647,0	-114,9
3.Середньорічна вартість активів	74920,7	60633,5	-14287,2
4.Собівартість реалізованої продукції	128755,0	46898,0	-81857,0
5.Рентабельність активів (Ра), %	1,02	1,07	0,05
6.Рентабельність продаж (Рпр), %	0,55	1,19	0,64

За даними табл. 5 можна зробити висновок про те, що рентабельність активів збільшилася на 0,05% у 2010 р. порівняно з 2009 р. за рахунок зменшення чистого прибутку на 114,9 тис. грн. і середньорічної вартості активів на 14287,5 тис. грн. Рентабельність продаж збільшився на 0,64% за рахунок зниження чистого прибутку і товарообороту.

На основі розробленої методики оцінки ефективності управління оборотними коштами, а також принципів рейтингової оцінки ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємств [3, с. 179] була розроблена методика інтегральної оцінки формування капіталу підприємств торгівлі. Дана методика передбачає визначення трьох узагальнюючих показників, що дозволяють зробити наступні висновки:

- про ефективність формування капіталу окремим підприємством (групою підприємств) з точки зору стратегічної перспективи;
- про оперативну ефективність формування капіталу окремим підприємством (групою підприємств);
- про ефективність формування капіталу окремим підприємством (групою підприємств) у цілому.

Для розрахунку узагальнюючих показників використовуються зазначені вище фінансові показники формування капіталу, які структуровані за принципом відображення стратегічної і

оперативної ефективності формування капіталу. Даний набір коефіцієнтів представляється найбільш оптимальним для інтегральної оцінки, тому що він відповідає наступним вимогам:

• дає можливість оцінити різні аспекти формування капіталу підприємства;

• включає інформативні показники, які не дублюють один одного, що виключає можливість перекручування результатів і виникнення складностей їхньої економічної інтерпретації.

Наведені в дійсний час в економічній літературі нормативи фінансових показників [1,2,3] не можуть бути використані як орієнтири при проведенні інтегральної оцінки ефективності формування капіталу підприємствами торгівлі з кількох причин.

• дані нормативи розроблені на основі досвіду функціонування підприємств в економічно розвинених країнах заходу, вони не враховують галузевих особливостей, масштабів і специфіки діяльності окремих підприємств;

• деякі показники є взаємозалежними, тому одночасне встановлення їхніх нормативів припускає наявність визначеної структури капіталу або активів підприємства.

Для проведення інтегральної оцінки формування капіталу на підприємствах торговельної мережі нами були відібрані показники стратегічної та оперативної важливості, перелік яких представлений в таблиці 6.

Необхідно відзначити, що найбільш розповсюдженим у даний час є представлення нормативу як значення, якому повинний бути дорівнювати аналізований показник, або яке він повинний перевищувати. Украй рідко можна зустріти рекомендації щодо використання у ролі орієнтиру інтервального значення.

Таблиця 6

Показники, які характеризують стратегічну та оперативну ефективність формування капіталу підприємств торговельної мережі

Показники, що характеризують стратегічну ефективність	Показники, що характеризують оперативну ефективність
Коефіцієнт самофінансування	Коефіцієнт маневреності власного капіталу
Коефіцієнт автономії	Рентабельність позикового капіталу
Рентабельність активів	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу
Рентабельність власного капіталу	Коефіцієнт оборотності оборотних активів
Рентабельність продажу	

Проведене дослідження діяльності підприємств торгівлі дозволяє зробити висновок про те, що саме використання інтервалу як орієнтир дозволяє реалізувати індивідуальний підхід при проведенні оцінки формування капіталу підприємств. Це обумовлено тим, що, по-перше, є можливість вибрати з інтервалу те значення, що найбільш точно відповідає специфіці діяльності окремого підприємства. По-друге, інтервал дозволяє уникнути перекручувань при оцінці ефективності формування капіталу підприємства, тому що існує ряд коефіцієнтів, не тільки дуже низьке, але і з дуже високе значення яких свідчить про неефективність організації фінансових ресурсів підприємства.

Встановлення меж інтервалу повинне проводитися на основі вивчення специфіки діяльності окремих підприємств (галузь, масштаби діяльності та ін.). Для проведення інтегральної оцінки ефективності формування капіталу підприємствами торгівлі були розроблені нормативи використовуваних коефіцієнтів для досліджуваних підприємств. При цьому були враховані специфічні особливості об’єктів фінансового управління на підприємствах, розглянуті вище.

Нормативний інтервал для коефіцієнта автономії на підприємствах торговельної мережі є досягнення значення 0,5. Оскільки на цих підприємствах існує проблема - ризикована структура капіталу, у якій частка власного капіталу значно нижче, ніж позикового.

У процесі інтегральної оцінки ефективності формування капіталу на підприємствах торгівлі представляє деяку складність визначення нормативів показників рентабельності й оборотності. Для вирішення даної проблеми був використаний принцип вибору орієнтира, застосовуваний при проведенні рейтингової оцінки ефективності господарської діяльності підприємств, який полягає в тому, що орієнтиром вважається максимальне значення показника в досліджуваній сукупності. З метою забезпечення коректності результатів інтегральної оцінки в якості нормативів рентабельності продажів і коефіцієнту оборотності оборотних активів пропонується

використовувати максимальне значення даних показників кожного підприємства торговельної мережі.

Нормативом рентабельності власного капіталу, на наш погляд, доцільно вважати мінімальний рівень рентабельності, який являє собою середньо ринкову річну відсоткову ставку банків по депозитних внесках для юридичних осіб.

Розглянемо тенденції процесу формування капіталу на підприємствах торговельної мережі. Дані підприємства мають достатньо великий розмір активів з високою віддачею власного капіталу, але при цьому зовсім не забезпечують ефективності використання вкладених коштів (чистий прибуток складає достатньо символічну величину, коефіцієнт оборотності оборотних активів складає в середньому близько трьох разів за рік). Таким чином, можна зробити висновок про неефективність управління капіталом з точки зору стратегічного розвитку даних підприємств.

Небезпека такої ситуації заключається в тому, що не турбуючись про довгострокову перспективу, підприємства втрачають можливість росту. Оперативна ефективність формування капіталу забезпечує тільки його тимчасову стійкість та платоспроможність, але не їх розвиток.

У відповідності з виявленими особливостями та тенденціями формування капіталу підприємствами торговельної мережі був сформований індивідуальний набір фінансових показників для кожного досліджуваного підприємства (ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю; ПП – приватне підприємство; АТ – акціонерне товариство) з урахуванням їх стратегічної та оперативної значимості (таблиця 7).

Таблиця 7

Ранжування фінансових показників за ступенем стратегічної та оперативної значимості для підприємств торговельної мережі

	Ступінь важливості	Назва показника	Фактичне значення		Перспективна цільова установка
			2009 рік	2010 рік	
		Показники, що характеризують стратегічну ефективність			
ТОВ	1	Коефіцієнт самофінансування	-0,65	-0,61	збільшення
	2	Коефіцієнт автономії	0,02	0,04	збільшення до 0,5
	3	Рентабельність капіталу	0,011	0,028	збільшення до 0,33
	4	Рентабельність власного капіталу	0,49	0,66	збереження на тому ж рівні
	5	Рентабельність продажу	0,018	0,021	збільшення
ПП		Коефіцієнт автономії	0,015	0,016	збільшення до 0,5
	2	Рентабельність капіталу	0,014	0,020	збільшення до 0,33
	3	Рентабельність продажу	0,007	0,011	збільшення
	4	Коефіцієнт самофінансування	0,01	0,02	збільшення
	5	Рентабельність власного капіталу	0,93	1,25	збереження на тому ж рівні
АТ	1	Коефіцієнт автономії	0,015	0,016	збільшення до 0,5
	2	Рентабельність капіталу	0,010	0,012	збільшення до 0,33
	3	Коефіцієнт самофінансування	0,03	0,04	збільшення
	4	Рентабельність продажу	0,004	0,005	збільшення
	5	Рентабельність власного капіталу	1,15	0,92	збереження на тому ж рівні
		Показники, що характеризують оперативну ефективність			
ТОВ	1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,73	1,40	збільшення до 4,84
	2	Рентабельність позикового капіталу	0,011	0,029	збільшення
	3	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	1,77	1,45	збільшення до 3,10
	4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,95	0,90	збереження на тому ж рівні

Продовження таблицы 7

ПП	1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,77	-6,83	збільшення до 0,5
	2	Рентабельність позикового капіталу	0,014	0,010	збільшення
	3	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,84	2,51	збереження на тому ж рівні
	4	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	2,95	2,24	збільшення до 3,10
АТ	1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,43	-2,98	збільшення до 0,5
	2	Рентабельність позикового капіталу	0,010	0,012	збільшення
	3	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	3,10	3,04	збільшення до 3,10
	4	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,35	3,26	збільшення до 4,84

По окремим показникам в якості нормативного було взято максимальне значення визначеного коефіцієнту в групі досліджуваних підприємств торговельної мережі (далі називаємо групою).

При формуванні узагальнюючого показника ефективності формування капіталу на кожному підприємстві була визначена значимість показників стратегічної та оперативної ефективності в залежності від пріоритетності того чи іншого виду формування капіталу.

Показник, значення якого було визнано незадовільним в звітному році, характеризує проблему, що потребує негайного вирішення. Тому перше місце в кожній групі займає той показник, оптимізація якого є пріоритетним напрямком формування капіталу.

Вивчення фактичних значень фінансових показників на досліджуваних підприємствах дозволило сформулювати цільові установки відносно тенденцій та розмірів їх зміни на перспективу.

Основною проблемою підприємств торговельної мережі є високий рівень залежності від позикового капіталу, тому стратегічно важливим для даних підприємств є підвищення коефіцієнту автономії до 0,5. Для розвитку таких підприємств на довгострокову перспективу важливою є також підтримка досягнутого рівня прибутковості та підвищення рівня самофінансування.

Нарощування власного капіталу дозволить їм підвищити показники маневреності власного капіталу, а тому й слід, це буде сприяти збільшенню оперативної ефективності формування капіталу.

Приоритетним також для підприємств торговельної мережі повинно стати підвищення ефективності використання активів: рентабельності активів та власного капіталу на довгострокову перспективу та рентабельності позикового капіталу та оборотності оборотних активів і позикових коштів на короткостроковий період. Успішна реалізація даних цільових установок дозволить підприємствам торговельної мережі залучати додатковий позиковий капітал та в майбутньому використовувати переваги фінансового левериджу.

Серед показників, що мають оперативне значення, досліджуваним підприємствам необхідно сконцентрувати увагу на підвищенні коефіцієнтів маневреності власного капіталу (окрім ТОВ, тому що значення цього показника є вищим за нормативне).

Підбиваючи підсумки, необхідно відмітити, що забезпечення прибутковості реалізації товарів є основною умовою розвитку всіх підприємств торгівлі на довгострокову перспективу. Тому забезпечення рентабельності продажів повинно стати однією з найважливіших задач стратегічної важності, особливо в умовах конкуренції.

Лідером серед представників торговельної мережі в 2009 році належить ПП (таблиця 1.8). Розраховані значення показників стратегічної та оперативної важливості досягай значень 0,54 та 1,18 відповідно. Високе значення узагальненого показника ПП вдалося досягти завдяки якісному управлінню оперативною сферою. Інтегральний показник загальної ефективності на

даному підприємстві в 2009 році склав 0,8, що свідчить про наявність вузьких місць в управління капіталом.

Протилежна ситуація спостерігається на ПП в 2010 році. Інтегрований показник загальної ефективності значно зменшився, досягнувши значення 0,56. Дане підприємство знизило свій рейтинг в досліджуваному періоді, змінивши перше місце на останнє. Це сталося завдяки значному зменшенню якості управління оперативною сферою.

На ТОВ мають місце низькі показники стратегічної важливості та високі оперативної важливості. Завдяки якісному управлінню оперативної сфери досліджуване підприємство займає друге місце в 2009 році та перше в 2010 році, оскільки значення його інтегрованого показника загальної ефективності більший за всіх.

На АТ узагальнений показник досягає не дуже високого значення, при чому в 2010 році спостерігається незначна його зміна в бік. Це обумовлено низькою якістю управління оперативною сферою, але і якість управління щодо стратегічної сфери не можна назвати ефективною, оскільки інтегровані показники стратегічної ефективності знаходяться на низькому, досягнувши значення 0,65 в двох періодах. АТ займає золоту середину, тобто друге місце і 2009 р, і в 2010 р.

Таблиця 8

Розрахунок інтегрального показника ефективності формування капіталу на підприємствах торговельної мережі за 2009 - 2010 роки

Підприємства	Показники	2009 рік	2010 рік
ТОВ	Інтегральний показник стратегічної ефективності		
	фактичне значення	0,53	0,69
	значимість	0,6	0,6
	Інтегральний показник оперативної ефективності		
	фактичне значення	0,76	0,82
	значимість	0,4	0,4
	Інтегральний показник ефективності формування капіталу	0,62	0,74
ПП	Інтегральний показник стратегічної ефективності		
	фактичне значення	0,54	0,61
	значимість	0,6	0,6
	Інтегральний показник оперативної ефективності		
	фактичне значення	1,18	0,48
	значимість	0,4	0,4
	Інтегральний показник ефективності формування капіталу	0,80	0,56
АТ	Інтегральний показник стратегічної ефективності		
	фактичне значення	0,65	0,65
	значимість	0,6	0,6
	Інтегральний показник оперативної ефективності		
	фактичне значення	0,54	0,47
	значимість	0,4	0,4
	Інтегральний показник ефективності формування капіталу	0,60	0,58

Що стосується загальної оцінки щодо ефективності формування капіталу на підприємствах торговельної мережі, то однозначно можна сказати, що жодне підприємство на протязі двох років неякісно оптимізує свої фінансові ресурси, що підкреслюється розрахованими інтегральними показниками. Рейтинг підприємств нестійкий, різко змінюється, значення показників не дуже різняться між собою, що затрудняє визначення лідеру та аутсайдеру в цій групі досліджуваних підприємств.

Висновки

1. Отже, нами було досліджено практику управління оборотними коштами на підприємствах торговельної мережі. У ході дослідження були виявлені проблеми формування оборотних коштів, ефективність використання.
2. Також була надана оцінка ефективності використання майна підприємства, стан його ліквідності та надана інтегральна оцінка оперативної та стратегічної ефективності.

Список використаних джерел:

1.Баканов М.И, Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. - М.: Финансы и статистика, 2002. – 279 с.
2.Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование: финансовые ресурсы, системы управления финансами, виды бюджетов. - Спб.: Питер, 2003. – 341 с.
3.Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учебник. - М.: ПБОЮЛ, 2000. – 424 с.
4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Методы и процедуры. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 632 с.

Рецензент: Т.Г. Логутова
д-р экон. наук, проф., ДВНЗ «ПДТУ»

Стаття надійшла 28.03.2011